

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság**

részitélet

Az ügy száma: Pfv.IV.21.186/2022/10.

A tanács tagjai:

Dr. Kovács Zsuzsanna a tanács elnöke

Véghegy dr. Szabó Zsuzsanna előadó bírő

Dr. Dzsula Marianna bírő

Dr. Pataki Árpád bírő

Dr. Stark Marianna bírő

A felperesek:

felperes1 (cím1) I. rendű

felperes2 (cím1) II. rendű

felperes4 (cím2) IV. rendű

felperes5 (cím3) V. rendű

felperes6 (cím3) VI. rendű

felperes7 (cím4) VII. rendű

felperes8 (cím4) VIII. rendű

felperes9 (cím5) IX. rendű

felperes10 (cím5) X. rendű

felperes11 (cím6) XI. rendű

felperes12 (cím6) XII. rendű

A felperesek képviselője:

Dr. Pető Márk ügyvéd (cím7)

Az alperesek:

Belügyminisztérium (cím8) I. rendű

Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (cím9) II. rendű

Az alperesek képviselője:

Dr. Bányai György kamarai jogtanácsos (cím10) I. rendűért

Balsai Ügyvédi Iroda (cím11, ügyintéző: Dr. ifj. Balsai István ügyvéd) II. rendűért

A per tárgya:

személyiségi jog megsértése

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél:

I. és II. rendű alperesek

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:

Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.20.047/2022/5. számú részítélet

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Fővárosi Törvényszék 27.P.21.357/2019/76. számú részítélet

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős részítéletet – az első- és másodfokú eljárási költségre és illetékre is kiterjedően – hatályon kívül helyezi, az elsőfokú bíróság részítéletét megváltoztatja és az I-II., IV-XII. rendű felperesek keresetét elutasítja.

A Kúria kötelezi az I-II. és IV-XII. rendű felpereseket, hogy 15 napon belül személyenként fizessenek az I. rendű alperesnek 15.000 (tizenötezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget, míg a II. rendű alperesnek 76.200 (hetvenhatezerkétszáz) forint első-, másodfokú és felülvizsgálati eljárási költséget.

A le nem rótt 9.300.000 (kilencmillió-háromszázezer) forint első-, másodfokú és felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

A részítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] Az I., V., VII., IX., XI. rendű felperesek halmozott fogyatékkal élő, teljes körű gondozásra szoruló személyek, a II., VI., VIII., X. és XII. rendű felperesek a gondozásukat ellátó szülők. Az I. rendű alperes minisztérium a Kormány szociálpolitikáért felelős tagja. A II. rendű alperes központi költségvetési szerv, kötelezettségei közé tartozik a pszichiátriai betegek, fogyatékos személyek ellátásának biztosítása.

[2] A felperesek 2015-ben a támogatott lakhatás szakosított intézményi ellátás igénybevétele érdekében fordultak a II. rendű alpereshez. 2015 májusában a II. rendű alperes arról tájékoztatta a II. és X. rendű felpereseket, hogy az intézményrendszer átalakítása megkezdődött, a program célcsoportjába azok a fogyatékos személyek tartoznak, akiket nagy létszámú intézményekben látnak el, célja a fogyatékos személyek számára az ápolást, gondozást nyújtó bentlakásos szociális intézményi férőhelyek kiváltása. Ezt követően a II. rendű felperes beadványában azt kérte, hogy a II. rendű alperes a támogatott lakhatás iránti

kérelemről hozzon határozatot. A II. rendű alperes 2015. szeptember 4-én szám1 számú iratában arról tájékoztatta a II. rendű felperest, hogy a 2013. január 1. óta állami fenntartásban működő fogyatékos személyeket ellátó intézményekbe történő felvétel nem hatósági eljárás, a szociális intézményi jogviszony keletkezését az erről dönteni jogosult személy intézkedése alapozza meg. Tájékoztatta a II. rendű felperest az eljárásrendről és arról, hogy az I. rendű felperes elhelyezése iránti kérelmet meghatározott mellékletekkel együtt az intézmény kiválasztásával terjesztheti elő. Mivel a kérelem intézményi megjelölést nem tartalmazott, annak továbbítására nem került sor. 2017. október 26-án a II. rendű felperes annak közlését kérte, hogy van-e olyan támogatott lakhatás vagy lakóotthon Budapesten, ahová az I. rendű felperes felvételét kérheti. 2017. november 14-én a II. rendű alperes közölte, hogy a II. rendű felperes kérelme intézményi megjelölést nem tartalmazott, annak továbbítására sem került sor. 2017. november 23. napján a II. rendű alperes szám2 számú iratában azt közölte, hogy fenntartásában a súlyos-halmozott fogyatékossgal élők számára támogatott lakhatást biztosító otthonok vagy lakóotthonok Budapesten nincsenek, így ehhez várólista sem tartozik. Az ellátás igénybevételére a felperesek kérelmet nem terjesztettek elő.

A felperesek keresete és az alperesek ellenkérelme

[3] Az I-II. és IV-XII. rendű felperesek keresetükben annak megállapítását kérték, hogy az I. és II. rendű alperesek megsértették a felperesek emberi méltóságát, a magán- és családi élet tiszteletben tartásához, az annak részét képező kapcsolattartáshoz és egyenlő bánásmódhoz fűződő jogukat azzal, hogy nem gondoskodtak Budapesten a súlyos-halmozott fogyatékossgal élő személyek tartós bentlakását lehetővé tevő önálló, avagy közösségi lakhatás megszervezéséről és fenntartásáról. Kérték, hogy a bíróság kötelezze az alpereseket a jogsértés abbahagyására, a jogsértést megállapító ítélet rendelkező részének saját honlapjukon és a Magyar Távirati Iroda útján történő közzétételére. A sérelmes helyzet megszüntetését akként kérték, hogy Budapest területén biztosítsanak az I. rendű, V. rendű, VII. rendű, IX. rendű és XI. rendű felpereseknek tartós bentlakást lehetővé tevő, a nemzetközi szakmai normáknak, a Magyarország által ratifikált nemzetközi egyezményekben vállalt kötelezettségeknek megfelelő támogatott lakhatást, továbbá a sérelmes helyzet megszüntetéséig a saját költségükön a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Szocvtv.) 75. § (1) bekezdés *b)-d)* pontjai szerinti szolgáltatásokat. Kérték, hogy a bíróság egyetemlegesen kötelezze az alpereseket a felperesek javára személyenként 5.000.000 forint nem vagyoni kártérítés megfizetésére.

[4] A felperesek keresete szerint az Alaptörvény II., VI. és XIX. cikkéből, a Szocvtv., a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 2007. évi XCII. törvény 19. cikkéből, a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.) rendelkezéseiből egyértelműen következik, hogy a magyar állam milyen formájú és minőségű lakhatást köteles biztosítani a súlyos, halmozottan fogyatékos emberek számára. E kötelezettség részét képezi, hogy lakóhelyüket szabadon megválaszthassák, ne kelljen nagy létszámú intézetben élniük. A működő intézmények nem jelentenek megoldást a felperesek problémáira, Budapesten nincs lakóotthoni férőhely, illetve támogatott lakhatási forma. Kifejtették, hogy az I. rendű alperes a Kormány szociál- és nyugdíjpolitikáért felelős tagjaként, irányító és felügyeleti szervként, a II. rendű alperes pedig az intézmények fenntartójaként felelős az állított mulasztásért. Az I. rendű alperes feladata a fogyatékosok

jogainak érvényesülését biztosító jogszabályok megalkotása, az ellátási rendszer kialakítása, a feladatok végrehajtásának koordinálása. A II. rendű alperes jogsértő személyiségi jogot sértő mulasztása a kereset szerint az, hogy nem érte el és hatékony lépéseket sem tett annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek részére a támogatott lakhatás elérhető legyen. Annak alátámasztására, hogy a bíróság a fennálló közjogi jogviszonytól függetlenül kötelezheti a jogsértőt a sérelmes helyzet megszüntetésére, hivatkoztak a Legfelsőbb Bíróság Pfv.IV.21.568/2010/5. számú ítéletére és a Kúria Pécsi Ítéltábla Pf.III.20.004/2016/4. számú ítéletét hatályában fenntartó Pfv.IV.20.085/2017/9. számú ítéletére.

[5] Az I. rendű alperes jogelődje és a II. rendű alperes a kereset elutasítását kérte. Védekezésük lényege szerint Magyarországon a szociális biztonság garantálása nem alanyi alapjog, hanem államcél, az Alaptörvény XIX. cikk (1) bekezdése a szociális ellátórendszer fenntartását és működtetését követeli meg az államtól, amelynek az alperesek eleget tettek. A fogyatékossgal élő személyek részére a jogszabályok nem keletkeztetnek alanyi jogot valamely konkrét ellátási forma igénybevételére, kiváltképpen nem arra, hogy lakóhelyükön támogatott lakhatási férőhelyet biztosítsanak számukra az I. és II. rendű alperesek.

Az első- és másodfokú részítélet

[6] Az elsőfokú bíróság – a hatályon kívül helyezést követően megismételt eljárásban – a III. rendű felperes tekintetében az eljárás félbeszakadását állapította meg (27.P.21.357/2019/62. számú végzés). A további felperesek keresete tárgyában meghozott részítéletében megállapította, hogy az alperesek megsértették az I., II., IV., V., VI., VII., VIII., IX., X., XI., és XII. rendű felperesek emberi méltóságát, magánélethez fűződő személyiségi jogát és az egyenlő bánásmód követelményét azzal, hogy az I. rendű alperes Budapestre kiterjedően elmulasztotta a súlyos, halmozott fogyatékossgal élő személyek részére támogatott lakhatást nyújtó intézményi ellátások rendszerének meghatározását, valamint elmulasztotta az irányítása alatt álló II. rendű alperes működése törvényességének ellenőrzését; a II. rendű alperes elmulasztotta Budapesten a súlyos-halmozott fogyatékossgal élő személyek részére támogatott lakhatást nyújtó intézmény megszervezését és fenntartását. Az alpereseket a jogsértés abbahagyására és arra kötelezte, hogy a részítélet rendelkező részét 15 napon belül 90 napi időtartamban tegyék közzé a honlapjukon. Az I. és II. rendű alpereseket a sérelmes helyzet megszüntetésére kötelezte oly módon, hogy Budapest területén biztosítsanak az I., V., VII., IX., és XI. rendű felpereseknek támogatott lakhatási ellátást, melynek elérhetőségéig is biztosítsák részükre a lakhatási szolgáltatáson kívüli további szolgáltatásokat. Az elsőfokú bíróság egyetemlegesen kötelezte az alpereseket, hogy fizessenek meg az I., II., IV., V., VI., VII., VIII., IX., X., XI. és XII. rendű felpereseknek személyenként 5.000.000 forintot. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította.

[7] Az elsőfokú részítélet indokolása szerint a Fővárosi Ítéltábla a 32.Pf.21.346/2018/12-II. számú hatályon kívül helyező végzésben megállapította a Budapesten elérhető támogatott lakhatás hiányában az I. és II. rendű alperes magatartásának jogellenességét. Az elsőfokú bíróság a jogszabályokból egyenesen levezethetőnek tartotta, hogy a fogyatékossgal élő felpereseket mindennemű további feltételtől mentesen, kifejezetten Budapesten és kifejezetten a támogatott lakhatásnak minősülő szakosított ellátás illeti meg.

[8] Az Alaptörvény XIX. cikk (1) és (2) bekezdéséből arra következtetett, hogy a fogyatékossgal élő felpereseknek joga, hogy a Magyar Állam olyan szociális intézményrendszert tartson fenn, amelyben a felperesek az őket megillető szociális ellátáshoz hozzájutnak. Az Alkotmánybíróság 3217/2014. (IX. 24.) AB határozata alapján pedig azt állapította meg, hogy a Magyar Államnak általánosságban csak törekednie kell a szociális biztonság nyújtására, de a rászorultakat (a fogyatékosokat is) megillető ellátások elérésének biztosítására nemcsak törekedni kell, hanem azt az állam biztosítani köteles.

[9] Az elsőfokú bíróság a Szocvtv. 66/A. § (1) bekezdésének 2015. január 1. napjától hatályos rendelkezéséből – mely szerint a fogyatékos személyek részére teljes körű ellátás nagylétszámú intézmények átalakítása vagy új férőhely létrehozása esetén csak támogatott lakhatás formájában biztosítható – arra következtetett, hogy ez az ellátás csak két módon nyújtható: vagy intézmény átalakítással, vagy új férőhely létrehozással. Mindkét esetben kizárólag támogatott lakhatás formájában, „a jelenben és nem a bizonytalan jövőben”. A hatályon kívül helyező végzés által megállapított tényként utalt arra, hogy Budapest területén nincs ilyen ellátási forma. Kifejtette, hogy 2013. január 1. napjától az állam köteles gondoskodni a szakosított ellátásról a Szocvtv. 88. § (1) bekezdése alapján, ezért az államnak minden megye területén kötelessége megszervezni és fenntartani a szakosított ellátást. Valamennyi fogyatékos személy igényt formálhat arra, hogy az őt megillető ellátáshoz a lakóhelyéhez közel jusson hozzá, a fővárosi lakosok pedig a fővárosban létrehozott támogatott lakhatás igénybevételére jogosultak. A komplex szükségletfelmérést sem tartotta az ellátásra való jogosultság feltételének, mert a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet 110/B. § és 110/C. § (3) bekezdése szerint annak célja nem a jogosultság, hanem a nyújtandó szolgáltatások körének felmérése. További érvelése szerint a Szocvtv. 75. §-a 2013. január 1. napjától létrehozta a támogatott lakhatási formát, a 66/A. § alapján pedig 2015. január 1. napjától a szakosított intézményi ellátást csak ebben a formában lehet nyújtani, ezért az állam a jogszabály hatályba lépésétől kezdődően köteles ezt az ellátást biztosítani.

[10] Az elsőfokú bíróság részítéletének indokai szerint az I. rendű alperes felelőssége a Kormány feladat- és hatásköreiből szóló 94/2018. (V. 22.) Korm. rendelet 105. § (2) bekezdéséből, a szociálpolitikával kapcsolatos területek szakmai irányításával kapcsolatos feladataiból következik. Az I. rendű alperes jogellenesen járt el, mert elmulasztotta a fővárosi intézményrendszer azon kereteinek kialakítását, ami alapján a fogyatékosok az őket megillető ellátáshoz hozzájuthatnak. Az I. rendű alperes nem határozta meg a fejlesztési irányokat, nem tett eleget ellenőrzési kötelezettségének sem, ellenkező esetben tudnia kellett volna a II. rendű alperes működésének jogellenességéről. A II. rendű alperes feladata az intézmények megszervezése és fenntartása, amely kötelezettségének nem tett eleget.

[11] Az elsőfokú bíróság részítéletének [102] bekezdése szerint a felperesek keresete végső soron arra irányult, hogy az I. és II. rendű alperesek a jogszabályban meghatározott kötelezettségeiknek tegyenek eleget. Megállapította, hogy a felperesek igénye a támogatott lakhatási ellátáshoz való jogon alapul, mert „a fogyatékkal élő felperesek jogosultak arra, hogy budapesti lakóhelyükön és a jelenben, azaz nem a távolba vesző jövőben juthassanak hozzá az őket megillető ellátáshoz”. Alaptalannak tartotta a II. rendű alperes költségvetési finanszírozás hiányán alapuló védekezését, mert ez olyan közjogi kérdés, ami a felperesek magánjogi igényével szemben a kimentésre nem alkalmas.

[12] Az elsőfokú bíróság akként foglalt állást, hogy a támogatott lakhatás hiányára visszavezethető hátrányok nem egyéni, hanem rendszerszintű problémát okoztak, amelyek valamennyi felperes emberi létezésének központi magját érintik, ezért valamennyi felperes emberi méltóságát sértették. A támogatott lakhatási ellátás keretében biztosított szolgáltatások ugyanis azok, amelyek a fogyatékkal élő felperesek személyiségének kibontakozásához, a méltó emberi léthez szükséges támogatást megadják. A magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Mvtv.) 1. § és 2. § (1) és (3) bekezdése alapján megállapította, hogy a felperesek magánélethez fűződő személyiségi joga is sérült. Megalapozatlannak tartotta ugyanakkor, ezért elutasította a családi élet tiszteletben tartásához, a kapcsolattartáshoz fűződő személyiségi jog sérelmére alapított keresetet.

[13] Az elsőfokú bíróság megítélése szerint a fogyatékossgal élő felperesek alappal hivatkoztak az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésébe ütköző, továbbá az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Ebktv.) 8. § g) pontjában foglalt védett tulajdonságuk miatt az egyenlő bánásmód sérelmére, a közvetlen hátrányos megkülönböztetésre. Az összehasonlító helyzetben lévők csoportját az ép, nem fogyatékos emberek csoportjában határozta meg, akikkel szemben a támogatott lakhatás elmaradása miatt szenvedtek el a fogyatékossgukra visszavezethető, emberi méltóságukat sértő hátrányt a felperesek. Megalapozottnak tartotta - az „átsugárzó diszkrimináció” elve alapján - a fogyatékos gyermekeiket nevelő felperesek egyenlő bánásmód sérelmére alapított keresetét. Megállapítása szerint a fogyatékos gyermekeiket érő hátrányos megkülönböztetés közvetetten a szülőket is érinti, miután a közvetlen hátrányos megkülönböztetéshez a gyermekek védett tulajdonsága, a fogyatékossg vezetett [Ebktv. 8. § g) pont] az összehasonlító helyzetben lévő, ép gyermeket nevelő szülőkhöz képest.

[14] Kifejtette, hogy a felperesek személyiségi jogainak sérelme az I. és II. rendű alperes magatartásával, illetve mulasztásával okozati összefüggésben áll. Az alperesek személyiségi jogot sértő magatartását - a keresetet tartalma szerint elbírálv - az alperesek jogszabályon alapuló feladat- és hatásköre alapján állapította meg. Az I. és II. rendű alperest a jogsértés abbahagyására és elégtétel adására kötelezte. A keresetnek megfelelően kötelezte az I. és II. rendű alperest a sérelmes helyzet megszüntetésére. Irányadónak tartotta a Legfelsőbb Bíróság Pfv.IV.21.568/2010/5. számú ítéletét, amely szerint a jogsértés megszüntetésének konkrét módját is meghatározhatja a bíróság és ennek nem akadály, hogy az alperesek nem polgári jogi, hanem közjogi jogviszonyban kötelesek az egyenlő bánásmód tiszteletben tartására. Kiemelte, hogy erre csak a végrehajthatóság követelményének, a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 13. §-ának megfelelő kereset esetén van lehetőség. Ennek ellenére a sérelmes helyzet megszüntetését lehetségesnek tartotta „az ítélet végrehajtására vonatkozó kötelezettséget általánosságban hangsúlyozó, kifejezett marasztalást nem tartalmazó ítéleti rendelkezéssel is” [152]. Az elsőfokú bíróság ezért a keresetet a tartalma szerint értékelve arra kötelezte az alpereseket, hogy Budapest területén biztosítsanak az I., V., VII., IX. és XI. rendű felpereseknek támogatott lakhatási ellátást, a sérelmes helyzet megszüntetéséig pedig a Szocvtv. 75. § (1) bekezdés b)-d) pontjaiban foglalt szolgáltatásokat. Teljes egészében megalapozottnak tartotta a felperesek nem vagyoni kár megtérítésére irányuló keresetét is. A felperesek immateriális kárának kompenzálására alkalmas összeget a jogsértés súlya, ismétlődő jellege, a felróhatóság mértéke, a jogsértésnek a sértettre és a környezetére gyakorolt hatása alapján állapította meg.

[15] Az I. és II. rendű alperesek fellebbezése alapján eljáró másodfokú bíróság részítéletével az elsőfokú bíróság részítéletének nem fellebbezett részét nem érintette, fellebbezett rendelkezését azzal a pontosítással hagyta helyben, hogy az egyetemlegesen kötelezett I. és II. rendű alperesek az I., II., IV. és XII. rendű felpereseknek mint egyetemleges jogosultaknak kötelesek az elsőfokú perköltséget megfizetni.

[16] A másodfokú bíróság részítéletének – a felülvizsgálati kérelmek elbírálása szempontjából releváns – indokai szerint a Szocvtv. 75. §-ának hatályba lépése 2013. január 1. napjától intézményi struktúraváltást szolgált, mely szerint a támogatott lakhatás hivatott biztosítani a fogyatékos személyek ellátását. A Szocvtv. 66/A. § (1)-(5) bekezdéseinek hatályba lépése 2015. január 1-től a „kitagolás” folyamatának hatékonyságát erősítette. A másodfokú bíróság az Alaptörvény XIX. cikk (1) bekezdését akként értelmezte, hogy míg annak első mondata a szociális biztonságra törekvést mint államcél deklarálja, a második mondat a „támogatásra jogosult” fordulattal nem az adott személy adott ellátásra való feltétel nélküli jogosultságát fejezi ki. Ehelyett a jogalkotó kötelezettséget teremtett a végrehajtó hatalom oldalán a támogatások törvényi rendszerének kidolgozására és a támogatások valószínűsítésére, elérhetőségének megteremtésére, „egyúttal a másik oldalon jogosultságot teremt az abból fakadó igényérvényesítésre, hogy az alperesek feladatellátása révén létező ellátások a fogyatékkal élők és más támogatásra szorulóknak rendelkezésére állnak” [83]. Az I. és II. rendű alperesek kötelezettségének elmulasztása következtében a szakosított ellátási formák elvi igénybevétele is kizárt, ami a jogosulti oldalon „az ebből fakadó személyiségsérelem érvényesíthetőségét vonja maga után, amelynek objektív és szubjektív szankcióit a Ptk. határozza meg azzal, hogy a bíróság döntésének egyedi rendelkezése tölti meg azokat tartalommal”. A fogyatékos személyek és szüleik oldalán keletkező alanyi jog léte azért sem tagadható, mivel a Szocvtv. 88. §-a szerint 2013. január 1. napjától az állam szervein keresztül köteles gondoskodni a fogyatékos személyek szakosított ellátásának megszervezéséről. Mivel jogosultság hiányában a kötelezettségek kiüresednének, az intézkedések elmaradása az állampolgári jogok mellett a személyhez fűződő jogok gyakorlását is ellehetetlenítené.

[17] A másodfokú bíróság súlytalannak tartotta az alperesek forráshiányra és az észszerű gazdálkodásra történő hivatkozását. Nem tartotta valószínű, hatékony, a jogszabályoknak megfelelő, a jogszerű állapotot előidéző intézkedésnek a hosszútávú koncepciók időben elhúzódó meghatározását. Álláspontja szerint az alperesek mulasztását nem szünteti meg az Országos Fogyatékosügyi Program kidolgozása, a 2021-2027. évi uniós tervezési célok meghatározása, valamint az újabb budapesti és vidéki intézmények tervezett létesítése sem.

[18] A másodfokú részítélet további indokai szerint a személyiségi jog megsértését önmagában nem zárja ki, hogy a felperesek a nagy létszámú elhelyezést nyújtó otthonokat nem vették igénybe, mert erre nem kényszeríthetők. A támogatott lakhatás bevezetése 2013-tól törvényi kötelezettség, melyet az I. és II. rendű alperes akként köteles teljesíteni, hogy az ország területén bárhol lakóhellyel rendelkező fogyatékos személy számára lakóhelye, családtagjai közelében elérhető legyen, ennek hiányában sérül a családi élethez és kapcsolattartáshoz való jog. Az pedig közömbös, hogy létezik-e az ország más területén támogatott lakhatás mint ellátási forma, mivel a felperesek a „családi kapcsolataikat érintő személyiségi jogaik sérelmét vállalva azt nem kötelesek igénybe venni”. A férőhelyek valószínűségét az alperesek nem igazolták. Az egyéb fenntartású budapesti támogatott lakhatási férőhelyek léte pedig nem bizonyítja az alperesek kötelezettségének maradéktalan teljesítését, miután arra az I. és II. rendű alperesek nem egyházak és civil szervezetek útján kötelesek.

[19] A másodfokú bíróság megítélése szerint a 2015. január 1. napjától hatályba lépett törvénymódosítás mellett a felperesek döntésük szerint egyrésztől nagy létszámú intézményi várólistára iratkozhatnak fel, ez az intézmény és ellátás azonban „nem azonos azzal, amely kapcsán jelen igényüket érvényesítik”, ezért ennek elmulasztása nem „annullálja” az alperesek jogsértését. Másrészt felmerülhet a támogatott lakhatás intézményébe történő jelentkezésük, a szükséges dokumentációval és a komplex szükségletfelmérés elvégzésével. Ennek elvárása azonban – a központi kormányzat által fenntartott nyolc budapesti támogatott lakhatási férőhelyre tekintettel – irreális. Olyan intézményekbe történő jelentkezés pedig nem várható el a felperesektől, amelyek a nevükből is kitűnően más ellátotti körre specializálódtak.

[20] A másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bírósággal, miszerint a Szocvtv. 66/A. § (1)-(5) bekezdéseinek 2015. január 1. napján hatályba lépő rendelkezéseiből az következik, hogy a felperesek a budapesti meglévő intézményekben új férőhelyekre, vagy új intézményekben új férőhelyekre jogosultak, azonban ilyen új férőhelyek az elsőfokú eljárás során nem létesültek. A jogszabály hatályba lépésének időpontjára tekintettel a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) rendelkezéseit tartotta alkalmazandónak a jogsértés megállapítására és a további jogkövetkezmények alkalmazására. Mivel a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) anyagi jogi rendelkezései azonosak a Ptk. releváns rendelkezéseivel, ezért a keresetet a Ptk. 2:42. § (1) bekezdése, 2:43. § *b)* és *c)* pontja, 2:51. § (1) bekezdés *a)* pontja alapján is megalapozottnak tartotta. A másodfokú bíróság megítélése szerint az elsőfokú bíróság a felperesek emberi méltósága, a magánélethez és egyenlő bánásmódhoz fűződő személyiségi jogának megsértését helyesen állapította meg.

[21] Az egyenlő bánásmód sérelmére alapított keresettel összefüggésben a másodfokú bíróság álláspontja az volt, hogy a Budapesttől távoli intézmények igénybevétele a felperesektől nem elvárható. A támogatott lakhatás igénybevételére irányuló igény nem egyéni szükséglet kielégítését célzó elvárás, miután az törvényben meghatározott ellátási forma, amelynek elérhetetlensége a felperesek jogainak sérelméhez vezetett. A fogyatékossgal élő felperesek az Ebktv. 8. § *g)* pontja, a szülők a 8. § *t)* pontja szerinti védett tulajdonsággal rendelkeznek. Az édesanyák nem saját magatartásuk, hanem az adott csoporthoz tartozásuk miatt szenvednek hátrányt, ami nem egyéni körülményeiken alapul, védett tulajdonságuk – gyermekük fogyatékossga és anyai mivoltuk – állandó és megváltoztathatatlan.

[22] A másodfokú bíróság kifejtett érvelése szerint az elsőfokú bíróság a Ptk. 2:51. § (1) bekezdés *b)* és *c)* pontjában foglalt jogkövetkezményeket helytállóan alkalmazta. A sérelmes helyzet megszüntetésével kapcsolatos álláspontja az volt, hogy a mulasztásnak és következményeinek a megszüntetése a részítélet jogerőre emelkedésétől szükséges, így az elsőfokú bíróság a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 217. § (2) bekezdése alapján eljárva helytállóan mellőzte a teljesítési határidő meghatározását. Az alperesek által kifejtendő magatartás sem kétséges, hiszen már léteznek támogatott lakhatást biztosító intézmények. A lakhatási szolgáltatáson kívüli egyéb szolgáltatások nyújtása a Szocvtv. 75. § (1) bekezdés *b)-d)* pontjaiban meghatározott ellátásokra terjed ki, ezek biztosításával megszüntethető a felperesek személyiségi jogainak

sérelme. A komplex szükségletfelmérés elmaradása pedig irreleváns, mert a jogerős részítélet végrehajtása során azt az intézményvezető elvégzi.

[23] A jogsértés időtartamára és annak a felperesek életvitelére gyakorolt következményeire tekintettel a másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bíróság által a Ptk. 2:52. §-a alapján meghatározott sérelemdíj fizetési kötelezettséggel és annak összegével.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[24] A jogerős részítélet ellen az I. és II. rendű alperesek terjesztettek elő felülvizsgálati kérelmet.

[25] A felülvizsgálati eljárásban a Kúria a Pfv.IV.21.186/2022/6. számú végzéssel megállapította, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma (névváltozás folytán Kulturális és Innovációs Minisztérium) I. rendű alperes perbeli jogutódja a Belügyminisztérium.

[26] Az I. rendű alperes felülvizsgálati kérelme arra irányult, hogy a Kúria a jogerős részítéletet helyezze hatályon kívül, és elsődlegesen hozzon keresetet elutasító ítéletet, másodlagosan kötelezze az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására, új határozat hozatalára.

[27] Megsértett jogszabályhelyként a régi Pp. 64. § (3) bekezdését, 146. § (1) bekezdését, 146/A. § (1) bekezdését, 3. § (2) és (3) bekezdését, 164. § (1) bekezdését, 206. § (1) bekezdését, 221. § (1) bekezdését, 252. § (4) bekezdését, a Szocvtv. 66. §-át, 66/A. §-át, 88. § (1) bekezdés *b)* pontját, az Egyesült Nemzetek keretében 2006. december 13-án New Yorkban elfogadott, a Fogyatékosssággal élő személyek jogairól szóló egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív jegyzőkönyv (a továbbiakban: Jegyzőkönyv), és az ennek kihirdetéséről szóló 2007. évi XCII. törvény 19. cikkét, a Fot. 2. § (5) bekezdését, az Alaptörvény XIX. cikk (1) és (2) bekezdését, a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I.7.) SzCsM rendelet 110/B. § (1) bekezdését jelölte meg. Ezen kívül sérelmezte, hogy a jogerős részítélet indokolás nélkül eltért a Kúria Kfv.35.177/2019/4. számú ítéletének elvi tartalmától, sértette a Ptk. 2:42. § (1)-(2) bekezdését, 2:51. § (1) bekezdés *c)* pontját, az Mvtv. 1. §-át, 2. § (1), (3) bekezdését, valamint az Ebktv. 8. § *g)* és *t)* pontját. Kifogásolta továbbá, hogy a XII. rendű felperes megismételt elsőfokú eljárásban történt perbelépése nem felelt meg a régi Pp. 64. § (3) bekezdésnek, a megismételt elsőfokú eljárásban történt keresetváltoztatás pedig a régi Pp. 146/A. § (1) bekezdésébe ütközött.

[28] Az I. rendű alperes felülvizsgálati álláspontja szerint az eljáró bíróságok a Szocvtv. 66/A. § (1) bekezdésének téves értelmezésével jutottak arra a következtetésre, hogy a fogyatékos személyek részére a teljes körű ellátás a jelenben kizárólag támogatott lakhatás formájában biztosítható. A 2015. január 1. napjától bevezetett rendelkezés az intézményi struktúraváltást hivatott szolgálni, elsősorban azt, hogy a kiváltási folyamat során a nagylétszámú intézmények átalakítása esetén már csak támogatott lakhatás hozható létre,

illetve új intézmény vagy férőhely is csak támogatott lakhatás formájában létesíthető. E rendelkezés az egyén ellátására nem mond ki alanyi jogosultságot, hanem a fenntartók és az engedélyező hatóság számára jelöli ki az állam által meghatározott irányvonalat. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a korábbi ápoló, gondozóotthoni férőhelyek ezen időponttól megszűnnek, a többi intézménytípus működése jogellenessé válik, mert azok változatlanul az ellátórendszer részét képezik. A nagylétszámú bentlakásos intézményi ellátásról fokozatosan történik az áttérés a közösségi lakhatást, életvitelt nyújtó szolgáltatások használatára. A felperesek személyhez fűződő jogai a szakosított ellátásban a Szocvtv. 94/E. - 94/J. §-aiban részletesen kimunkált ellátotti jogok és a garanciális szabályokra tekintettel nem sérülhetnek. Az állam a Szocvtv. 88. § (1) bekezdés *b)* pontjában foglalt kötelezettségeinek – miszerint a fővárosban a pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek, fogyatékos személyek szakosított ellátásának megszervezéséről és fenntartásáról gondoskodni köteles – eleget tett. A szociális ellátórendszer szakosított ellátási forma keretében biztosít férőhelyeket a fogyatékos személyek részére. Az ellátórendszer nemcsak az állami, hanem az állami normatív támogatásban részesülő egyházi és civil fenntartók által biztosított ellátásra is épül. Tévesen és iratellenesen állapította meg a jogerős részítélet, hogy a főváros területén támogatott lakhatás nincs és azok kialakítása az alperesek távlati terveiben sem szerepel. Valótlán a jogerős részítéletnek az a megállapítása is, hogy a szakosított ellátási formák elvi igénybevétele is kizárt. Az pedig az irányadó jogszabályok normatív tartalmából nem vezethető le, hogy a fogyatékossgal élő felpereseket kifejezetten Budapesten és kifejezetten támogatott lakhatás formájában illeti meg az ellátás.

[29] Az I. rendű alperes álláspontja szerint az eljáró bíróságok az Egyezmény 19. cikkét is tévesen értelmezték, mert annak ratifikálásával az állam intézkedések fogantatását vállalta, a fogyatékos személyek jogainak érvényesülése érdekében, amelyhez szükséges volt a jogszabályi háttér kialakítása. Ebből azonban a megvalósítás időbeliségére, az állam gazdasági teljesítőképességére nem lehet következtetést levonni. Az állam prioritásként kezeli a fogyatékos személyek ellátását, az eljárás során jogelődje ismertette a Kormány fogyatékkal élő személyeket segítő intézkedéseit. Az Egyezményben vállalt kötelezettségeinek eleget téve folyamatosan bővíti az intézményi férőhelyeit, ami hosszú távú folyamat. Életszerűtlen és megvalósíthatatlan, hogy a szabályozás időpontjától azonnal, minden Magyarországon élő fogyatékos személy lakóhelyén támogatott lakhatásban részesüljön. A Magyar Államnak az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Áht.) és az Alaptörvény N) cikkében foglalt kötelezettsége a felelős gazdálkodás, az intézményi kiváltást is ennek függvényében hajtja végre. Súlyosan jogszabálysértőnek tartotta a jogerős részítéletnek azon megállapítását, hogy az újabb budapesti intézmények létesítése sem szünteti meg az alperesek jogsértését. A Szocvtv. ugyanis nem írja elő, hogy az országban élő bármely fogyatékkal élő személy, jelentkezés nélkül a lakóhelyén automatikusan jogosult támogatott lakhatásra. A Szocvtv. kizárólag azt rögzíti, hogy nagy létszámú intézmény átalakítása vagy új férőhely kialakítása esetén kell az ellátást támogatott lakhatás formájában nyújtani.

[30] Az I. rendű alperes érvelése szerint az Alaptörvény XIX. cikk (1) és (2) bekezdése sem tartalmaz a szociális biztonsághoz való alkotmányos alanyi jogot, a szociális biztonság államcél, amely a szociális ellátó rendszer fenntartását és működtetését követeli meg az államtól anélkül azonban, hogy bármely ellátás konkrét formájára és mértékére vonatkozóan bárki számára Alaptörvényben biztosított alanyi jogot keletkeztetne. A minisztériumra az a feladat hárul, hogy előkészítse a szociális ellátó rendszer működésének jogi kereteit, amelynek eleget tett.

[31] Hangsúlyozta, hogy a szakosított ellátási férőhelyek igénybevétele jogszabályban meghatározott eljárásrenden alapul, ennek során a szolgáltatást nyújtó és az igénylő fél megállapodást köt. Ebben az eljárásban a minisztérium nem vesz részt, a felperesek az ellátás igénybevételére kérelmet nem terjesztettek elő, a személyiségi jogaik sérelmére általánosságban hivatkoztak. Az egyes felperesek esetében annak bizonyítására sem került sor, hogy valóban el kívánnak-e szakadni édesanyjuktól.

[32] Az I. rendű alperes további érvelése szerint a részítéletben foglalt marasztalás végrehajthatatlan. A részítélet rendelkezése szerint az alpereseknek a Szocvtv. 75. § (1) bekezdés *b)-d)* pontjában foglalt szolgáltatásokat kell nyújtania, holott ezek az elemek a Szocvtv.-ben szabályozott alapszolgáltatási formák keretében nyújthatók. Az I. rendű alperes egy kormányzati szerv, közvetlenül nem nyújt szociális szolgáltatást, számára a bíróság nem jogosult a szakmai tevékenységével kapcsolatosan feladatokat előírni, vagy a központi költségvetést érintően bizonyos szolgáltatások létrehozására kötelezni.

[33] Az I. rendű alperes álláspontja szerint az eljáró bíróságok a támogatott lakhatást nyújtó intézményi rendszer meghatározását és a II. rendű alperes törvényességi ellenőrzését illetően alapvető tényekben tévedtek, a tévesen megállapított tényekből és a jogszabályok téves értelmezésével helytelen jogi következtetéseket vontak le.

[34] A II. rendű alperes a felülvizsgálati kérelemben a jogerős részítélet hatályon kívül helyezését, az elsőfokú bíróság részítéletének megváltoztatását és a kereset elutasítását kérte. A jogerős részítélet által megsértett jogszabályként a régi Pp. 164. § (1) bekezdését, 206. § (1) bekezdését, a Szocvtv. 75. § (1) bekezdését, a Ptk. 2:42. § (1) és (2) bekezdését, 2:51. § (1) bekezdés *c)* pontját, az Mvtv. 1. §-át, 2. § (1) (3) bekezdését és az Ebktv. 8. § *g)* és *t)* pontját jelölte meg. Kifogásolta, hogy a jogerős részítélet indokolás nélkül eltér a Kúria Kfv.35.177/2019/4. számú ítéletének elvi tartalmától.

[35] A felülvizsgálati kérelem indokai szerint az eljáró bíróságok tévesen értelmezték a Szocvtv. rendelkezéseit, mert az Alaptörvény XIX. cikk (1) bekezdése szerint a szociális biztonsághoz való jog nem alapjog, hanem olyan állami kötelezettségvállalás, amelynek az állam eleget tesz, ha a szociális ellátás biztosítására megszervezi és működteti a társadalombiztosítás és a szociális támogatás egyéb rendszereit [42/2000. (XI. 8.) AB határozat, megerősítette a 40/2012. (XII. 6.) AB határozat, 3217/2014. (XI. 24.) AB határozat]. Az emberi méltósághoz való jog megvalósulásához szükséges minimumot elérő mértékű szolgáltatás esetében a szociális biztonsághoz való jog sérelméről nem lehet beszélni. A Szocvtv.-ben rögzített szakosított ellátási formák az ellátórendszer részét képezik, azokat jogszerűen lehet nyújtani és igénybe venni. A kitagolási folyamat során – az első- és másodfokú bíróság értelmezésével szemben – a korábbi ápoló, gondozó, otthoni férőhelyek nem szűnnek meg, a többi intézménytípus működése sem jogszerűtlen. Hangsúlyozta, hogy Budapesten is működik állami fenntartásban fogyatékos személyek részére tartós bentlakásos intézményi ellátás és támogatott lakhatás, ezt a perben bemutatta. Az a körülmény, hogy mindezt az elsőfokú bíróság nem vette figyelembe, iratellenes és sérti a régi Pp. 206. § (1) bekezdését.

[36] A II. rendű alperes kiemelte, hogy a Kúria Kfv.35.177/2019/4. számú ítéletében kimondta, hogy támogatott lakhatás igénybevételének előfeltétele a Szocvtv. 75. §-a alapján az

előzetesen elvégzett komplex szükségletfelmérés. A felperesek nem rendelkeznek a támogatott lakhatáshoz szükséges dokumentációval, nem nyújtottak be szociális ellátás iránti kérelmet, komplex szükségletfelmérés nélkül a támogatott lakhatás nyújtása nem merülhet fel.

[37] Megítélése szerint a felperesek nyilatkozatai sem voltak kellően egyéniesítve, holott a Fővárosi Ítélőtábla 32.Pf.21.346/2018/12. számú végzése szerint szükséges volt annak vizsgálata, hogy a megjelölt szociális ellátás a felperesek mely személyiségi jogát érintette. Különbséget kell tenni az egyes felperesek személyisége között, emellett az anya-gyermek felperesek között az érdekelletétet sem lehet kizárni. A felperesek nyilatkozatai hiányában a személyiségi jogok sérelmének megállapítása sértette a Ptk. 2:42. § (1) és (2) bekezdését, az Mvtv. 1. §-át és 2. § (1)-(2) bekezdését.

[38] Álláspontja szerint a sérelmezett helyzet megszüntetésére és az elégtétel adására vonatkozó részítéleti rendelkezések végrehajthatatlanok, teljesítési határidőt nem tartalmaznak, a felperesek erre irányuló keresete nem felel meg a régi Pp. 121. § (1) bekezdés e) pontjában foglalt követelménynek. A jogerős részítélet észszerűen nem szolgálhat a Vht. 13. §-a szerinti végrehajtás alapjául, mert meghatározhatatlan, hogy az alperesek mely konkrét magatartással tesznek a jogerős részítéletben előírt kötelezettségüknek eleget. Ezért a jogerős részítélet sérti a Ptk. 2:51. § (1) bekezdés c) pontját.

[39] A II. rendű alperes szerint az egyenlő bánásmód követelményének sérelmére is tévesen következtettek az eljáró bíróságok. A Kúria BH2021.118. számon megjelent határozatában akként foglalt állást, hogy az akadálymentesítést a különböző fogyatékosági csoportok eltérő szükségleteire és nem a csoporton belül az egyes személyek saját, különleges igényére figyelemmel kell biztosítani. Az, hogy a felperesek igényének a fővárosban és vidéken rendelkezésre álló ellátás nem felel meg, nem lehet alapja az Ebktv. 8. § (1) bekezdés g) pontjára alapított marasztalásnak. Az Ebktv. 8. §-ának felsorolása nem zárt, ugyanakkor a t) pontban szereplő egyéb helyzetnek minősülő tulajdonságok körét nem lehet tágan értelmezni (BH2019.163.) Az egyéb helyzet tekintetében főszabályként olyan tulajdonságokra lehet a védelmet kiterjeszteni, amelyek az emberi személyiség lényegi vonása, vagyis csak olyan jellemző lehet, ami beépül az adott ember személyiségébe. A fenti követelményeknek nem felel meg a felperesek általánosság szintjét meg nem haladó előadása, ezért a másodfokú bíróság az Ebktv. 8. § (1) bekezdésének sérelmével állapította meg az egyenlő bánásmód követelményének megsértését.

[40] A II. rendű alperes hangsúlyozta, hogy a felperesek nem bizonyították a terhére rótt magatartással összefüggésben elszenvedett immateriális hátrányt. A II. rendű alperes költségvetési szerv, támogatott lakhatást biztosító intézmény létesítésére nem kapott forrást, így a kereset elutasításának lett volna helye.

[41] A felperesek a jogerős részítélet hatályában fenntartását kérték.

[42] Sérelmezték a jogutódlás megállapítását, mert megítélésük szerint a Belügyminisztérium perbe lépésére a régi Pp. 61. § (2)-(3) bekezdése alapján mindkét fél hozzájárulása esetén lett volna csak lehetőség. Indokaik szerint a Kúria a Kf.III.45.210/2022/4. számú ítéletet - helyesen: végzést - közigazgatási perben hozta,

amelyben az alperes személyét a régi Pp. 327.-328. §-a határozza meg, a régi Pp. XX. Fejezete azonban a jelen perben nem alkalmazható. Mivel az I. rendű alperes nem szűnt meg, a Belügyminisztérium csak akkor léphetett volna perbe, ha ehhez az I. rendű alperes és a felperesek is hozzájárulnak. Az I. rendű alperest csak kérelmére lehet a perből elbocsátani, ilyen kérelmet azonban nem terjesztett elő. Az I. rendű alperes továbbra is perben áll, és miután nem élt a rendkívüli jogorvoslat lehetőségével, nem vitathatja a jogerős részítéletet, az vele szemben „végleges”. Mivel az I. és II. rendű alperesek egyszerű pertársak, a II. rendű alperes felülvizsgálati kérelme az I. rendű alperesre nem hat ki. Mindezekre tekintettel kérték, hogy a Kúria a Belügyminisztérium felülvizsgálati kérelmét a régi Pp. 273. § (2) bekezdés *b)* pontja alapján hivatalból utasítsa el.

[43] A felperesek álláspontja szerint a jogerős részítélet az Alaptörvény, az Egyezmény és a Szocvtv. rendelkezéseit helyesen értelmezve jutott arra a következtetésre, hogy a Magyar Állam nem bármilyen ellátást, hanem konkrétan támogatott lakhatást köteles biztosítani a fogyatékkal élőknek, az e kötelezettségeket kimondó jogszabályok hatályba lépésétől és nem belátása szerint bárhol, hanem a rászorultak lakóhelyéhez közel. Az eljáró bíróságok figyelembe vették és értékelték a rendelkezésre álló bizonyítékokat, amelyek alapján megállapítható, hogy állami fenntartásban nem állt rendelkezésre működő támogatott lakhatási szolgáltatás a súlyos-halmozottan fogyatékos személyek számára, annak igénybevételére Budapesten nincs lehetőség. A komplex szükségletfelmérés nem feltétele a támogatott lakhatásra való jogosultságnak. A felperesektől nem is várható el, hogy szükségletfelmérésnek vessék alá magukat, miután nincs olyan férőhely, ahol az elhelyezésükre sor kerülhetne. Az egyéniesített jogsérelmüket többször is előadták, amelyet az elsőfokú részítélet részletesen ismertet. Annak eldöntése, hogy a támogatott lakhatás intézménye valamennyi felperes javát szolgálja-e, jogalkotási szinten már eldőlt.

[44] A felperesek a jogerős részítélet rendelkezéseit végrehajthatónak tartották, mert az alperesek maguk számoltak be arról a perben, hogy több támogatott lakhatást létesítettek, így annak keretrendszere, pontos szabályai a rendelkezésükre áll.

[45] További érvelésük szerint az adott ügyben a Kúria BH2021.118. számon megjelent eseti döntése nem alkalmazható, mert nem az egyéni igényeiket kérték számon, hanem a jogszabály alapján nekik járó támogatott lakhatást. A szülő felperesek az Ebktv. 8. § *g)* pontját jelölték meg védett tulajdonságként, az egyéb tulajdonsággal összefüggő felülvizsgálati érvelés ezért irreleváns. A felperesek egyéniesített sérelmeiket előadták. Azzal, hogy a II. rendű alperes nem tett hatékony lépéseket a támogatott lakhatás nyújtása érdekében, felróható mulasztást követett el, a költségvetési források hiányára történő hivatkozás ezért alaptalan.

[46] A Belügyminisztérium eljárási jogszabálysértésre hivatkozásait tévesnek tartották, emellett kifejtették, hogy a felülvizsgálati kérelem indokai alapján nem állapítható meg, hogy a Belügyminisztérium a megjelölt jogszabályok megsértését milyen okból állítja.

A Kúria döntése és jogi indokai

[47] A felperes az I. rendű alperes felülvizsgálati kérelmének hivatalból történő elutasítását a régi Pp. 273. § (2) bekezdés *b)* pontjára hivatkozással kérte, mert megítélése szerint azt nem az arra jogosult nyújtotta be.

[48] A per során a felek személyében bekövetkező változásokról a régi Pp. 61-65. §-a rendelkezik, meghatározva a felek és a bíróság ezzel kapcsolatos feladatait. E szabályokat a régi Pp. 270. § (1) bekezdése alapján a felülvizsgálati eljárás során is alkalmazni kell. A régi Pp. 61. § (1) bekezdése szerint, ha a per alapjául szolgáló jogviszonyban a polgári jog szabályai szerint valamelyik fél helyébe a per folyamán jogutód lép, a jogutód a perbe önként beléphet, illetőleg a jogutódot az ellenfél is perbe vonhatja. Az alperesi jogutód önkéntes perbelépéséhez a Pp. 61. § (2) bekezdésében foglalt főszabály szerint mindkét fél hozzájárulása szükséges.

[49] Ebben a perben a felperesek a személyiségvédelem polgári jogi eszközrendszerének alkalmazása iránt terjesztettek elő keresetet, azon közigazgatási szerv alperesekkel szemben, amelyek a keresetlevél benyújtásakor a kereset alapjául szolgáló feladat ellátására hatáskörrel rendelkeztek. A felperesek kifogásával szemben a Kúria jogutódlást megállapító Pfv.IV.21.186/2022/6. számú végzésében fel sem merült, hogy a jelen perben a közigazgatási határozat felülvizsgálata iránti perek régi Pp. XX. Fejezetében foglalt szabályai alkalmazhatók lennének, illetve a jogutódlás megállapítására a közigazgatási perekre vonatkozó speciális rendelkezésekre [rég Pp. 328. § (1) bekezdés] tekintettel került sor. A Kúria által hivatkozott Kf.III.45.210/2022/4. számú végzésben a régi Pp. 324. § (1) bekezdésének utaló szabálya folytán alkalmazandó régi Pp. 61. § (2) bekezdésétől történő eltérésre sem a közigazgatási perek speciális rendelkezései adtak felhatalmazást, hanem a közigazgatási anyagi jogi változás (hatáskörváltozás) alapján bekövetkező jogutódlás, amely esetében a peres felek nyilatkozatainak, illetve szándékának a jogutódlás érdemére nézve azért nincs jelentősége, mert a régi Pp. 61-64. §-a szerinti valamennyi körülményt a jogszabály pótolja.

[50] A jelen esetben az I. rendű alperesként perben álló minisztérium tekintetében a hatáskörváltozást jogszabály írta elő, az I. rendű alperes személyében történő változásra nem a polgári jog szabályai szerint került sor. Erre tekintettel – a közigazgatási perekben kialakult és a polgári perben is alkalmazott joggyakorlat szerint – a Belügyminisztérium perbeli jogutódlásának peres felek nyilatkozataitól független megállapítása a közigazgatási szervek jogutódlásának anyagi jogban szabályozott sajátosságain alapult. Ennek indoka, hogy a per alapja a közhatalmi feladatot ellátó szervek tevékenysége, amelyet közhatalmi jogviszonyban látnak el, a per során bekövetkező hatáskörváltozás esetén ezért az alperes személyét nem a felek nyilatkozata, hanem a közigazgatási szerv feladat- és hatáskörére irányadó anyagi jogszabályok határozzák meg. Ennek megfelelő rendelkezést tartalmaz a Ptk. 2:51. § (2) bekezdése is, amelynek értelmében a közigazgatási jogkörben eljáró személy személyiségi jogsértése esetén a felróhatóságtól független szankciókat a „közhatalmi jogkört gyakorló” jogi személlyel szemben kell érvényesíteni. A felperes álláspontjának elfogadása és a közigazgatási szervek jogszabályon alapuló jogutódlásának figyelmen kívül hagyása a perben azt a következményt vonná maga után, hogy a bíróság marasztaló határozata a végrehajthatóság követelményének nem felelne meg.

[51] A Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 182/2022. (V. 24.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Statútum rendelet) 66. § (1) bekezdésének 30. pontja alapján 2022. május

25. napjától a belügyminiszter a Kormány szociálpolitikáért felelős tagja. A Statútum rendelet 194. § (4) bekezdés *a)* pontja alapján a jogutódlás kiterjed az átkerülő feladatokhoz kapcsolódó vagyoni jogokra és kötelezettségekre. Ennek megfelelően a belügyminiszterhez átkerülő feladat- és hatásköröket korábban ellátó miniszter által vezetett minisztérium jogutódja a Belügyminisztérium, amely az I. rendű alperesi jogelőd jogutódjaként perbe lépett és felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő. A kifejtettekre tekintettel tehát az I. rendű alperes részéről a felülvizsgálati kérelem előterjesztésének eljárásjogi akadályja nem volt. Ezért a felülvizsgálati kérelem hivatalból való elutasítására irányuló kérelem alaptalan.

[52] Az I. és a II. rendű alperes felülvizsgálati kérelme az alábbiak szerint alapos.

[53] A Kúria kiemeli, hogy a felülvizsgálati eljárás nem a per folytatása, hanem szigorú eljárási szabályok szerinti rendkívüli perorvoslat. Ennek során kizárólag a régi Pp. 272. § (2) bekezdésében meghatározott tartalmi követelményeknek megfelelő felülvizsgálati hivatkozások vehetők figyelembe. A felpereseknek a személyiségi jog szankcióinak alkalmazására irányuló keresete a Szocvtv. 2015. január 1. napján hatályba lépett 66/A. § (1) bekezdés *a)* és *b)* pontjaiban meghatározott támogatott lakhatási ellátási formához való hozzáférés hiányán alapult, ezért a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatályba lépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény (a továbbiakban: Ptké.) 8. § (1) bekezdése alapján a perben a Ptk. rendelkezéseit kellett alkalmazni.

[54] Az I. és II. rendű alperesek a felülvizsgálati kérelmükben számos anyagi és eljárási jogszabály megsértését állították, amelyre tekintettel a jogerős részítélet hatályon kívül helyezését, az elsőfokú részítélet megváltoztatását és a kereset elutasítását kérték. A Kúria olyan eljárási jogszabálysértést nem észlelt, ami a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az első- vagy másodfokú bíróság új eljárásra utasítását indokolta volna.

[55] Az alperesek érdemben a perbeli védekezésükkel összhangban elsődlegesen azt hangsúlyozták, hogy a felperesek személyiségi jogi sérelme az általuk felhívott jogszabályokból [Szocvtv. 66/A. § (1) bekezdés, 75. § (1) bekezdés, 88. § (1) bekezdés *b)* pont], de az Alaptörvény XIX. cikk (1) bekezdéséből és az Egyezményből sem vezethető le. Erre tekintettel a Kúriának először abban a kérdésben kellett állást foglalni, hogy megilleti-e a felpereseket az az alanyi jog, amelynek keresettel történő érvényesítésére a Ptk. 2:42. § (1) és (2) bekezdésében foglalt anyagi jogi szabályok lehetőséget biztosítanak, illetve az I. és II. rendű alpereseknek a – keresetben megjelölt – tevékenysége, állított mulasztása értelmezhető-e a felperesek személyiségi jogát sértő vagy veszélyeztető, polgári jogviszonyt keletkeztető magatartásként.

[56] A felperesek keresete szerint a perben érvényesített alanyi joguk – az emberi méltóság, a magán- és családi élethez, kapcsolattartáshoz és az egyenlő bánásmód követelményéhez fűződő személyiségi jog – a Ptk. személyiségi jogok általános védelmét garantáló rendelkezésén alapul. A keresettel érvényesített e jogot a felperesek azon tényekre alapították, hogy az I. és II. rendű alperesek jogszabályi kötelezettsége az egyes szociális ellátások nyújtása, amelyek igénybevételére egyébként jogosultak lennének. A felperesek választott szociális ellátáshoz való joga és az I., II. rendű alperesek jogszabályi

kötelezettségének állított elmulasztása a kereset szerint együttesen valósította meg a különböző személyiségi jogok sérelmét.

[57] Az eljáró bíróságok a perben elsősorban az I. és II. rendű alperesnek az Alaptörvény és a különböző jogszabályok alapján fennálló kötelezettségei és a felpereseknek a szociális ellátás igénybevételéhez fűződő jogosítványai vizsgálatára helyezték a hangsúlyt, az egyes személyiségi jogok sérelmét az ellátási formákhoz való hozzájutás nehézségeiből, kilátástalanságából vezették le. A Fővárosi Ítélet tábla a 32.Pf.21.346/2018/12-II. számú hatályon kívül helyező végzésben már szükségesnek tartotta annak pontos megjelölését, hogy az alperesek mely magatartása az egyes felperesek mely személyiségi jogát érinti; van-e személyiségi jogot sértő tartalma annak a ténynek, hogy a főváros területén támogatott lakhatás nincs és a felperesek támogatott lakhatás formájában szociális ellátásban nem részesültek.

[58] Az elsőfokú bíróság részítéletében kifejtett álláspontja szerint az állam minden megye területén köteles megszervezni és fenntartani a szakosított ellátást (támogatott lakhatást), következésképpen valamennyi fogyatékos személy igényt formálhat arra, hogy az őt megillető ellátáshoz lakóhelyéhez közel hozzájusson, amelynek hiányát egyben a felperesek emberi méltósága, a magánélethez fűződő személyiségi joga, továbbá a hátrányos megkülönböztetés tilalmába ütközőnek tartotta.

[59] A másodfokú bíróság a jogerős részítéletben abból indult ki, hogy az Alaptörvény XIX. cikk rendelkezéseiből önmagában nem következik alanyi jog a szociális ellátások igénybevételére, de az I. és II. rendű alperesek ágazati jogszabályokba foglalt kötelezettségeinek elmulasztása miatt a szakosított ellátási formák elvi igénybevétele is kizárt, ami „a jogosulti oldalon az ebből fakadó személyiségsérelem érvényesíthetőségét vonja maga után”. Ezért a Ptk. személyiségvédelemhez kapcsolódó objektív és szubjektív szankcióit alkalmazhatónak tartotta.

[60] A fenti értelmezéssel mind az első, mind a másodfokú bíróság figyelmen kívül hagyta, hogy az egyes szociális ellátásokhoz fűződő jogosultságok nem azonosak a keresettel érvényesített személyiségi jogokkal.

[61] A Ptk. 2:42. § (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy törvény és mások jogainak korlátai között személyiségét, így különösen magán- és családi élet, az otthon, a másokkal való – bármilyen módon, illetve eszközzel történő – kapcsolattartás és jóhírnév tiszteletben tartásához való jogát szabadon érvényesíthesse, és hogy abban őt senki ne gátolja. A (2) bekezdés szerint az emberi méltóságot és az abból fakadó személyiségi jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. A személyiségi jogok e törvény védelme alatt állnak.

[62] E szabályozásából következően a Ptk. – miként a régi Ptk. 75. § (1) bekezdése is – általános jelleggel védi a személyiségi jogokat és mindenkit arra kötelez, hogy annak megsértésétől tartózkodjon.

[63] A személyiségi jog általános, mindenkire kötelező tartalmát tekintve abszolút szerkezetű jogviszony. A jogvédelem oldaláról közelítve az abszolút szerkezetű jogviszony sajátossága, hogy negatív tartalmú jogviszonyként jelenik meg: mindössze a jogosult személye adott, akivel szemben mindenki más tartózkodásra köteles. Az alanyi jog oldaláról szemlélve ez a jogosulti érdekkör zavartalanságát jelenti mások jogellenes behatása ellen. Az ilyen joggal nem áll szemben személy szerint megjelölt kötelezett, hanem mindenkinek el kell kerülnie az abszolút alanyi jog megzavarását, az abszolút jelleg tehát a mindenkivel szembeni érvényesülés szempontját jelenti. Az abszolút szerkezetű jogviszonyok általában valamely kötelemfakasztó tény folytán transzformálódnak át relatív szerkezetű jogviszonnyá. Ilyen tény lehet például szerződés, károkozás, személyiségi, dologi vagy más jog megsértése, egyoldalú nyilatkozat [Ptk. 6:2. § (1) bekezdés]. A személyiségi jogban az abszolút szerkezetű jogviszony elrelativizálódását a személyiségi jogot sértő cselekmény mint sajátos kötelemfakasztó esemény teremti meg, konkretizálódott kétoldalú kötelmet keletkeztetve mindig pontosan meghatározott személyek között. A személyiségi jog megsértése tehát relatív szerkezetű jogviszonyt keletkeztet a jogsértő és a jogosult között, amely polgári jogi igény, ezen belül személyiségvédelmi igény alapja lehet.

[64] A személyiség megvalósulását, érvényesítését és védelmét szabályozó alanyi jogok gyakorlása a személyi minőség alapja. A jogi védelem az emberi magatartás befolyásolása útján valósul meg. Ezért bármiféle jogi védelem feltétele, hogy a sérelmet valakinek a magatartása okozza, valakinek a magatartása jogellenesen sértse, vagy veszélyeztesse a személyiségi alanyi jog érvényesülését. A jogsérelem és a jogsértő magatartása közötti objektív kapcsolatot ezért bizonyítani kell, a jogérvényesítés feltétele, hogy a kötelezettként megjelölt személy behatolt a jogosított – jog által védett – személyiségi érdekkörébe [Törő Károly: Személyiségvédelem a polgári jogban, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1979., 41-46., 89-90., 95-96. old.]

[65] A személyiségvédelmi igényérvényesítésre csak relatív szerkezetű jogviszonyban, a jogsértő és a sérelmet szenvedett fél között fennálló kapcsolat esetén van lehetőség, mert egyrészt ekkor válik meghatározhatóvá a jogsértő személye, másrészt a konkrét személyek közötti kapcsolatban tanúsított magatartás lehet alkalmas közvetlenül befolyásolni a személyiség érvényesülését. A kötelezett személynek ebben a személyiségi jogviszonyt keletkeztető kapcsolatban tanúsított magatartása adhat tehát okot a jogosult személyiségi jogainak megsértésére. A fent ismertetettek szerint a személyiséget érintő jogsértés a másik fél magatartásával a jogosultnak a személyiségi érdekkörébe történő behatolást jelent. Ebből következően a személyiségi jogot a személyiséget közvetlenül támadó, az egyén magánautonómiájába jogtalanul behatoló magatartás sérti, ami a jogsértő és a sérelmet szenvedett személy között egyfajta közvetlen kapcsolatot feltételez. Ez a kapcsolat, amelyben a személyiségi érdekkörbe a jogtalan behatolás történik, teremti meg a relatív szerkezetű jogviszonyban a személyiségi igényérvényesítés jogalapját.

[66] Az emberi jog, az állampolgári vagy alkotmányos jog (alaptörvényben biztosított jog), és a személyiségi jog tartalmukban egymást nem teljesen átfedő fogalmak.

[67] A nemzetközi közjogban használt emberi jog a személyiségi jognál szélesebb fogalom, magában foglalja egyrészt az ember személyiségéhez kapcsolódó, emberi mivoltából következő jogok, másrészt az ember társadalomban elfoglalt helyével

összefüggésben álló jogok (politikai, polgári, gazdasági, szociális és kulturális jogok) védelmét.

[68] Az elsőfokú bíróság szakirodalomra hivatkozással ismertette, hogy „a polgári jogban a védelem középpontjában az emberi személyiségből fakadó azon jogok vannak, melyek az embert emberré teszik, az emberi létezés központi magját képezik és mely az emberi személyiséghez a társadalmi közeg vizsgálata nélkül is hozzátartoznak” [108]. Nem ismertette azonban az elsőfokú bíróság az érintett szövegből kiemelt megállapítást követően levont következtetést, mely szerint „[e]bből következik, hogy sem a politikai jogok, sem gazdasági vagy szociális, kulturális jogok nem tartoznak ebbe a körbe, hiszen e jogok nem az ember személyiségéhez tapadnak, hanem a társadalomban betöltött szerepéből, helyéből következnek. Ez utóbbi jogosultságok esetén elsősorban az állam jelenik meg kötelezettként, és legfőbb szuverénként neki kell biztosítani a politikai szabadságjogok, valamint a gazdasági, szociális vagy kulturális jogok érvényesülését. A polgári jog nem az állam és a jogalanyok közjogi jogviszonyaival, hanem a mellérendelt magánjogi jogalanyok egymás közötti kapcsolataival foglalkozik. A személyiségi jogok körébe így nem tartozhatnak olyan jogosultságok, amelyek kizárólag az állam – legyen szó akár jogalkotó, akár jogalkalmazó szerepéről – oldaláról várnak el cselekvést. (...) Az alkotmányjogban használt állampolgári jogok, illetve alapjogok az Alaptörvény „Szabadság és felelősség” címe alatt kerülnek felsorolásra, és bár számos személyiségi jogot is tartalmaznak, e jogok az állammal szembeni korlátként foghatók fel. A személyiségi jogok ezzel szemben nem az állam által garantált jogokként szerepelnek a Ptk. II. Könyvében, hanem abszolút jelleggel, valamennyi jogalany vonatkozásában kötelezettség az elismerésük, tűrésük, a megsértésüktől való tartózkodás” (A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja, szerkesztő: Osztovits András, Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014. I. kötet 250-251. oldal).

[69] A személyiségi jog tehát olyan jogokat részesít védelemben, amelyek az ember személyiségéhez a társadalmi közeg vizsgálata nélkül is hozzátartoznak. A Ptk. kodifikációja során megfogalmazott elvi célkitűzés szerint „[a] Ptk. el kívánja kerülni, hogy az alkotmányos szabadságok, a nemzetközi egyezményekbe foglalt emberi jogok közül azokat is a magánjogi kódex tartalmazza, amelyeknek érvényesülését az államnak közjogi eszközökkel kell biztosítania, és amelyeknek védelmére a polgári jogi eszközök egyáltalán nem vagy csak kevésbé alkalmasak” (Vékás Lajos, Gárdos Péter: A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2013., 57. oldal).

[70] Az Alaptörvény XIX. cikk (1) bekezdése szerint Magyarország arra törekszik, hogy minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtson. Anyaság, betegség, rokkantság, fogyatékosság, özvegység, árvaság és önhibáján kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén minden magyar állampolgár törvényben meghatározott támogatásra jogosult. A (2) bekezdés akként rendelkezik, hogy Magyarország a szociális biztonságot az (1) bekezdés szerinti és más rászorulóknak esetében a szociális intézmények és intézkedések rendszerével valósítja meg.

[71] Az Alkotmánybíróság a 3217/2014. (IX. 22.) AB határozatban megállapította, hogy a „az Alaptörvény a szociális biztonsághoz való alkotmányos alanyi jogot nem tartalmaz. Az Alaptörvény XIX. cikkének – e tekintetben releváns – (1) bekezdése (...) egyértelműen deklarálja, hogy Magyarországon a szociális biztonság garantálása nem alanyi alapjog, hanem csak államcél. (...). Ez mindössze a szociális ellátórendszer fenntartását és működtetését

követeli meg az államtól, anélkül azonban, hogy bármilyen ellátás konkrét formájára és mértékére vonatkozóan bárki számára Alaptörvényben biztosított jogot keletkeztetne. A második mondat azon kitétele, miszerint az állampolgárok még egyes speciális esetekben (konkrétan anyaság, betegség, rokkantság, özvegyiség, árvaság, és önhibán kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén) is csak „törvényben meghatározott” mértékű támogatásra jogosultak, ezt erősíti meg; vagyis az egyes támogatások konkrét formáját és mértékét a törvényhozó szabadon határozza meg” [24]. Az 1/2018. (IV. 6.) és a 2/2018. (IV. 6.) AB határozatokban az Alkotmánybíróság azt hangsúlyozta, hogy „bár a XIX. cikk jellemzően államcélokról, és nem alapvető jogokról szól, az Alaptörvénynek ez a cikke alaptörvényi háttérrel ad a felsorolt élethelyzetekre vonatkozó jogszabályoknak. A törvényi feltételek részletei vagy a jogosultság feltételei mint konkrét részletszabályok nem az Alaptörvényből következnek, az alaptörvényi háttér csak azt jelenti, hogy az elvont jogosultság magából az alaptörvényből ered {1/2018. (IV. 6.) AB határozat, Indokolás [17]}, továbbá „[e]nnel megfelelően, miközben az Alaptörvény egyértelműen úgy rendelkezik, hogy meghatározott élethelyzetek esetén a magyar állampolgárok jogosultak törvény szerinti állami segítséget igénybe venni, ezen állami segítség részletszabályait nem az Alaptörvény, hanem a hatályos törvények rögzítik” {2/2018. (IV.6.) AB határozat, Indokolás [13]}.

[72] Az alapjognak nem minősülő alkotmányos jogok jellemzője, hogy „belőlük az alkotmány alapján közvetlen alanyi jogosultság nem keletkezik”, „[e] jogok alkotmányi nevesítése azonban törvényhozói kötelezettséget hoz létre olyan szabályok megalkotására, amelyek által a jogok érvényesülhetnek. Az alanyi jogosultság tehát nem az alkotmányból, hanem egy szinttel lejjebb, az alkotmány »végrehajtásáról« gondoskodó törvényből ered” (Alkotmányjog – Alapjogok, szerkesztő: Schanda Balázs, Balogh Zsolt, PPKE JÁK, Budapest, 2011., 28. oldal).

[73] Mindebből következik, hogy az adott esetben az I. és II. rendű alperesek tevékenységére irányadó Szocvtv. és más ágazati jogszabályok nem egyfajta Alaptörvényben biztosított alanyi jog végrehajtására, hanem – az intézményi háttér, az ellátások körének és feltételeinek meghatározásával – annak szabályozására hivatottak, hogy a személyek az állami segítségnyújtást mikor, milyen körben jogosultak igénybe venni. A másodfokú bíróság helyes megállapítása volt ezért az, hogy az Alaptörvényből a felperesek szociális ellátáshoz fűződő alanyi jogosultsága, és a felperesek ezen alapuló személyiségi jogainak sérelme nem vezethető le. Tévesen jutott ugyanakkor arra a következtetésre a másodfokú bíróság, hogy az egyes szociális jogosultságok egyben személyiségi jogi igényeknek tekinthetők. Önmagában az alaptörvényi háttérrel, a felsorolt élethelyzetekre vonatkozó, alapvetően az állam által biztosítandó segítségnyújtás lehetőségeit, intézményi kereteit, eljárási rendjét szabályozó Szocvtv. egyes rendelkezéseire nem alapítható személyiségvédelmi igény. Személyiségi jogi per keretében nem kényszeríthetők ki egyes szociális ellátások, mert ezek biztosítása kizárólag az állam oldaláról vár el cselekvést, amely a közjogi viszonyokban valósul meg. Ezért a szociális ellátások a polgári jogi jogviszonyban érvényesíthető személyiségi jogok körébe nem vonhatók. A Ptk. 1:1. §-a értelmében a Polgári Törvénykönyv a mellérendeltség és egyenjogúság elve szerint szabályozza a személyek alapvető vagyoni és személyi viszonyait. A Ptk. 3:405. § (1) bekezdése is csak a polgári jogi jogviszonyaiban vonja az államot a törvény személyi hatálya alá. A szociális ellátás biztosítása nem polgári jogi jogviszony keretében valósul meg, és nem hoz létre az állam, illetve annak végrehajtó szerve és a közjogilag alávetett jogalanyok között polgári jogilag értelmezhető, mellérendeltségen és egyenjogúságon alapuló jogviszonyt.

[74] A fent kifejtettek értelmében tehát helyesen állapította meg a másodfokú bíróság, hogy a Szocvtv. 88. § (1) bekezdés *a)* és *b)* pontjának rendelkezéseiből – az állam fenntartói feladatkörében, szervein keresztül gyakorlandó feladataiból – a felperesek szociális ellátáshoz fűződő alanyi jogosultsága következik. Tévesen jutott ugyanakkor arra a következtetésre, hogy ez az alanyi jogosultság egyben lehetővé teszi a személyiségi jogsérelem objektív és szubjektív szankcióinak alkalmazását. A szociális ellátásra vonatkozó alanyi jog ugyanis önmagában, polgári jogviszony, ezen belül személyiségi jogviszony hiányában polgári perben nem érvényesíthető.

[75] A másodfokú bíróság egyúttal figyelmen kívül hagyta, hogy a Szocvtv. 93. § (1) bekezdése szerint a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások igénybevétele szociális intézményi jogviszony keretében, az ellátást igénylő (illetve törvényes képviselője) szóbeli vagy írásbeli kérelmére, a 94/C. § (1) bekezdés *a)* illetve *b)* pontjában megjelölt ellátókkal – a törvényben meghatározott eljárási rend szerint – megkötött megállapodás alapján történik. Ilyen jogviszony hiányában, személyiségi jogi per keretében általánosságban, az eljárásrend figyelmen kívül hagyásával az egyes ellátási formák megfeleltetése, illetve rendelkezésre állása nem kérhető számon.

[76] Téves volt az eljárt bíróságok azon következtetése is, amellyel az alperesek magatartását konkrétan a felperesek személyiségi jogának megsértésére alkalmasnak tartották. Az elsőfokú bíróság az Alaptörvény 28. cikkére hivatkozva, annak szellemétől azonban elrugaskodva értelmezte a szociális ágazatban irányadó jogszabályokat személyiségvédelmi igényt megalapozónak azon tényre tekintettel, hogy jelenleg nincs lehetőség az országban mindenütt, valamennyi érintett fogyatékos személy részére a szociális ellátás támogatott lakhatás formájának azonnali, lakóhelyhez közel történő igénybevétele.

[77] Az elsőfokú bíróság jogerős részítélettel helybenhagyott rendelkezése szerint az I. rendű alperes azzal sértette meg a felperesek személyiségi jogát, hogy elmulasztotta Budapestre kiterjedően a súlyos-halmozott fogyatékossgal élő személyek részére támogatott lakhatást nyújtó intézményi ellátások rendszerének meghatározását, valamint a II. rendű alperes működése törvényességének ellenőrzését. A II. rendű alperes pedig a felperesek személyiségi jogát azzal sértette meg, hogy fenntartói és a Szocvtv. 88. § (1) bekezdés *a)* és *b)* pontjában foglalt szervezési kötelezettségei ellenére „nem érte el, még hatékony lépéseket sem tett annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő felperesek részére a támogatott lakhatás elérhető legyen” [44].

[78] Az Alaptörvény 18. cikk (2) bekezdése szerint a miniszter a Kormány általános politikájának keretei között önállóan irányítja az államigazgatásnak a feladatkörébe tartozó ágazatait és az alárendelt szerveket, valamint ellátja a Kormány vagy a miniszterelnök által meghatározott feladatokat. A miniszterek általános feladatai közül az Alaptörvény az ágazati irányítást, a szervezeti irányítást, valamint a Kormány, illetve a miniszterelnök által meghatározott feladatok megvalósítását nevesíti. A miniszter a Kormány általános politikájának keretei között végezheti a tevékenységét, irányítja az államigazgatás feladatkörébe tartozó ágazatát, az Alaptörvény 18. § (3) bekezdése alapján törvényben vagy kormányrendeletben kapott felhatalmazás alapján, feladatkörében eljárva, önállóan vagy más miniszter egyetértésével rendeletet alkothat. A Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 182/2022. (V. 24.) Korm.rendelet 53. § (2) bekezdés *c)* és *d)* pontjai szerint a miniszter előkészíti a törvények és a kormányrendeletek tervezeteit, a Kormány, a miniszterelnök és a

köztársasági elnök határozatait, valamint törvény vagy kormányrendelet felhatalmazása alapján miniszteri rendeletet ad ki, különleges jogrend időszakára vonatkozó jogszabálytervezeteket dolgoz ki, valamint intézményirányítást és felügyeletet gyakorol.

[79] A II. rendű alperes a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóságról szóló 316/2012. (XI. 13.) Korm.rendelet 1. §-a szerint a belügyminiszter irányítása alá tartozó, központi hivatalként működő központi költségvetési szerv, amelynek hatáskörét és feladatait a 4. § (1)-(6) bekezdése írja körül.

[80] Az I. rendű alperes a központi államigazgatás keretében az absztrakt magatartási szabályok kidolgozásával, továbbá az intézményirányítás és felügyeleti feladatai elvégzésével olyan általános, a személyek széles körére kiterjedő közjogi feladatot lát el, ami az egyén személyisége ellen irányuló közvetlen támadás hiányában polgári jogviszonyt nem keletkeztet, a Ptk. személyiségvédelmi intézményrendszere ezért az I. rendű alperessel szemben a felperes által meghatározott tevékenységekkel összefüggésben nem alkalmazható. A II. rendű alperes jogszabályban meghatározott általános igazgatási tevékenysége sem okozza önmagában a személyiségi jog sérelmét, erre alapítottan jogkövetkezmény a személyiségi jogi perben nem kérhető. A Ptk. 2:51. § (2) bekezdése sem ad felhatalmazást a polgári per bíróságának arra, hogy az állami végrehajtó szerveket az ágazati jogszabályokban általánosságban meghatározott feladatai körében – mulasztásra hivatkozással – a közjogi viszonyok körébe tartozó konkrét intézkedésre, meghatározott szociális ellátás nyújtására kötelezze.

[81] A polgári jog – főszabály szerint – nem az állam és a jogalany közötti közjogi jogviszonyokat rendezi, hanem a magánjogi jogalanyok mellérendelt magánjogi kapcsolatait szabályozza. A központi kormányzati szerveknek az általános és az absztrakt szinten maradó tevékenysége, illetve állított mulasztása a személyek adott csoportját érintheti, de a személyiségvédelmi per eszközeivel ezek az érdeksérelmek nem orvosolhatók, mert az a közjogi jogviszonyokba történő felhatalmazás nélküli beavatkozást jelentene, sértve egyben az államhatalmi ágak közötti megosztás alkotmányos elvét is. A személyiségi jogok védelmére hivatott eszközök a személyiség ellen irányuló konkrét támadáson alapuló polgári jogi, ezen belül személyiségi jogviszonyban érvényesíthetők, azok a szociális ellátási rendszer állított hiányosságainak kiküszöbölésére, orvoslására nem alkalmasak. A személyiség általános védelmére hivatkozással az állam közjogi tevékenysége nem kérhető számon, polgári jogviszony hiányában a polgári perben eljáró bíróság az I. és II. rendű alperest a közjog területére tartozó intézkedésekre nem kötelezheti. „Az állam közjogi jellegű tevékenysége a polgári perben csak akkor vizsgálható, ha erre a jogalkotó kifejezetten felhatalmazást ad. Ilyen jogkörnek minősül a közhatalom gyakorlásával okozott károkért való felelősség elbírálása, a Ptk. 6:548. § és 549. §-ai alapján” (Kúria Pfv.III.20.308/2018/8.).

[82] Ilyen konkrét felhatalmazó rendelkezéseket tartalmaz továbbá az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás előmozdítása érdekében az Ebktv. 12. §-a is, ami azonban nem általánosságban, hanem a törvény keretei között teremt lehetőséget személyiségi jogi per útján az igényérvényesítésre, a személyiségvédelmi eszközök igénybevételére. Az Ebktv. az egyenlő bánásmód megtartására kötelezettek körét kettősen határozza meg: a 4. §-ban felsorolt, tág értelemben közfeladatot ellátó szervezetek valamennyi jogviszonyukban kötelesek az egyenlő bánásmód követelményét megtartani, míg az 5. § azokat a jogviszonyokat határozza meg, amelyek során a törvényben meghatározott fél – függetlenül

attól, hogy a 4. § hatálya alá tartozik-e – köteles megtartani az egyenlő bánásmód követelményét. Az Ebktv. 4. §-a szerint az egyenlő bánásmód követelményét az *a)-m)* pontokban felsorolt szervek és intézmények jogviszonyaik létesítése során, jogviszonyaikban, eljárásaik és intézkedéseik során (a továbbiakban együtt: jogviszony) kötelesek megtartani. A perbeli esetben azonban a felperesek és az alperesek között nem volt olyan jogviszony, amelynek keretében az I. és II. rendű alperesek mint az Ebktv. 4. § *h)* pontjában meghatározott szociális ellátást nyújtó intézmények a felperesek ügyében eljárak, intézkedtek volna. Az I. és II. rendű alperesek azon tevékenységei, amelyeket a felperesek a keresetükben sérelmeztek, az Ebktv. sajátos felhatalmazó rendelkezése alapján sem képezhetik a személyiségi jogi per alapját.

[83] A Kúria hangsúlyozza, hogy ebben a perben nem azt kellett megítélni, hogy a felpereseket megilleti-e a szociális ellátás támogatott lakhatás formájában történő igénybevételehez való jog, mert ez a per adatai szerint nyilvánvaló. A felülvizsgálati kérelmek alapján azt kellett a vizsgálat tárgyává tenni, hogy a felperesek és az alperesek között van-e olyan polgári jogi jogviszony, ami az érvényesített személyiségvédelmi igényt megalapozza. Ennek során a Kúria jogelméleti alapokra, valamint jogirodalomra hivatkozással, az Alkotmánybíróság határozataiban megfogalmazott jogelvekre is figyelemmel, megállapította: a szociális ellátáshoz való jog nem az Alaptörvényben biztosított alanyi jog, hanem olyan alkotmányos jog, amely az állam törvényi szintű szabályozási kötelezettségét vonja maga után, és amelyet az állam a mindenkori gazdasági teljesítőképességére tekintettel biztosít; az alpereseknek mint az állam végrehajtó szerveinek perben sérelmezett magatartására a személyiségi jogi védelem nem terjed ki; a közhatalmat gyakorló alpereseknek a közjogi feladataik ellátása, illetve az általános igazgatási tevékenységük körében a felperesek által állított mulasztása – a felek közötti közvetlen kapcsolat hiányában – személyiségi jogviszonyt nem keletkeztet; így a személyiségvédelmi igényérvényesítés feltétele nem teljesül. Ebből következően a polgári perben, a polgári jogviszonyok alapján eljáró bíróságnak - jogszabályi felhatalmazás hiányában - nincs hatásköre a közjogi viszonyok körébe tartozó intézkedések megtételére kötelezni az alpereseket.

[84] Mindezekre tekintettel a Kúria úgy ítélte meg, hogy a perbeli esetben a személyiségvédelem a személyiségi jogviszony hiánya miatt nem alkalmas jogi eszköz a felperesek - emberileg messzemenően támogatandó - céljának, a szociális ellátás választott formájában történő igénybevételenek az eléréséhez, ezért a keresetnek nincs jogalapja.

[85] Mivel a vizsgált kérdésben a jogerős részítélet sértette a Ptk. 2:42. § (1) és (2) bekezdését, azt a Kúria a régi Pp. 275. § (4) bekezdése alapján – az eljárási költségre és illetékre is kiterjedően – hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróság részítéletét a Pp. 253. §(2) bekezdésének megfelelő alkalmazásával megváltoztatta és a keresetet elutasította.

Az alkalmazott jogszabályok és az alkalmazott joggyakorlat

[86] Alaptörvény XIX. cikk (1) és (2) bekezdés;

2013. évi V. törvény 2:42. § (1) és (2) bekezdés;

1993. évi III. törvény 75. § (1) bekezdés, 66/A. § (1) bekezdés;

2003. évi CXXV. törvény 4. § *a)-m)* pont

A döntés elvi tartalma

[87] I. A személyiségi jogi védelem mindenkire kötelező tartalma mások alanyi jogának a tiszteletben tartása. A személyiségi jogérvényesítés feltétele a személyiségi alanyi jogot sértő vagy veszélyeztető magatartás, amely a jogsértő és a sérelmet szenvedett fél között fennálló kapcsolatban polgári jogi, ezen belül személyiségi jogviszonyt keletkeztet.

[88] II. Valamely szociális ellátási formához való hozzáférés biztosításának igénye önmagában a személyiségvédelem alapja nem lehet. A polgári perben, polgári jogviszonyok alapján eljáró bíróságnak – jogszabályi felhatalmazás hiányában – nincs hatásköre a közjogi viszonyok körébe tartozó intézkedések megtételére kötelezni az alpereseket. Az állam végrehajtó szerveiként eljáró alpereseknek a közjogi feladataik ellátása körében a felperesek által állított mulasztása személyiségi jogviszonyt nem keletkeztet.

Záró rész

[89] Az I-II. és IV-XII. rendű felperesek pervesztességükre tekintettel a régi Pp. 78. § (1) bekezdése alapján kötelesek az I. és II. rendű alperesek jogi képviselével felmerült költségének megfizetésére, amelyet a Kúria a bírósági eljárásban megállapított ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet (a továbbiakban: IM rendelet) 3. § (2) bekezdés *a)* és *b)* pontja, (5) bekezdése, illetve a 4. § (1) bekezdése alapján, a (6) bekezdése szerint mérsékelt összegben állapított meg. Az IM rendelet 3. § (6) bekezdésének jogszabályi rendelkezéséből következően az ügyvédi, illetve a jogtanácsosi munkadíj meghatározásánál nem kizárólag a pertárgyérték az irányadó, figyelemmel kell lenni a ténylegesen kifejtett ügyvédi tevékenységre. Az I. rendű alperes a felülvizsgálati eljárás során felmerült jogtanácsosi munkadíj megtérítését kérte, a Kúria a felpereseket az I. rendű alperes ezen eljárási szakaszban felmerült költségének megfizetésére kötelezte. A pertárgyérték alapján megállapítható munkadíj összegétől történő eltérésre, az ügyvédi munkadíj mérséklésre okot adott az is, hogy a perben elbírált jogkérdés megítélése nem függött a felperesek számától és a keresettel érvényesített követelés összegének nagyságától.

[90] A felperesek személyes költségmentesség kedvezményében részesültek, az I. és II. rendű alperesek az illetékről szóló 1990. évi XCIII. törvény 5. § (1) bekezdés *c)* pontja alapján illetékmentesek, a le nem rótt 3.300.000 forint kereseti, 2.500.000 forint fellebbezési és 3.500.000 forint felülvizsgálati eljárási illetéket ezért az állam viseli.

[91] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet a régi Pp. 274. § (2) bekezdés alapján az I. és II. rendű alperesek kérelmére tárgyaláson bírálta el.

[92] A részítélet ellen a régi Pp. 271. § (1) bekezdés *e)* pontjára figyelemmel nincs helye felülvizsgálatnak.

Budapest, 2023. április 5.

Dr. Kovács Zsuzsanna s.k. a tanács elnöke, Véghné dr. Szabó Zsuzsanna s.k. előadó bíró, Dr. Dzsula Marianna s.k. bíró, Dr. Pataki Árpád s.k. bíró, Dr. Stark Marianna s.k. bíró